

Syskonvåld ofta förbisett

Syskonvåld kan ge konsekvenser under hela livet, men är ett nytt forskningsområde i Sverige. Genom forskningscirklar lär teoretiker och praktiker av varandra, något som kan leda till att socialsekreterare blir bättre på att uppmärksamma barn som annars blir osedda.

– Metoden har varit fantastisk, säger Anna Rypi, docent och lektor i socialt arbete, som medverkar på Socialtjänstforum i Göteborg.

Det började med att en privatperson hörde av sig till **Veronika Burcar Alm**, docent i sociologi och lektor på Institutionen för kriminologi och polisiärt arbete vid Linnéuniversitetet. Personen sökte kunskap om familjer där ett av barnen i en syskonskara utsätts för förälders våld, men inte de andra – och vad det gör med de syskon som tvingas bevittna detta. Det visade sig att området inte var särskilt uppmärksammat i Sverige, men däremot i USA, Kanada och Storbritannien.

Så väcktes intresset för syskonvåld hos Veronica Burcar Alm som också i sin forskning sedan några år har med sig **Anna Rypi**, docent och lektor i socialt arbete på Socialhögskolan vid Lunds universitet.

– Syskonvåld har många liknande konsekvenser och egenskaper som andra former av våld i nära relation. Syskonrelationen är oftast den längsta vi har genom livet och det kan vara en väldigt utsatt relation, säger Anna Rypi.

Vi påverkas av att leva med våld. Barn är extra utsatta, inte minst för att det är omöjligt för ett barn att på egen hand lämna sin familj. I vuxen ålder kan såren visa sig i psykisk ohälsa som ptsd (posttraumatiskt stressyndrom), benägenhet att hamna i andra våldsamma relationer eller i olika former av beroende, problem med bristande tillit och låg självkänsla. Inte minst påverkar de upplevelserna de drabbades andra

relationer; till partner, till vänner och kollegor. Våldet kan även fortsätta upp i vuxen ålder.

När övergår då syskonbråk till våld? Frågan ställs ofta inte riktigt så idag, vilket leder till att man därför helt enkelt inte ser när det förekommer.

Som de två forskarna formulerar det, saknas vid syskonvåld den ömsesidighet som kan finnas i vanliga bråk. I intervjuer som de gjort med vuxna mellan 20 och 80 år, berättar de utsatta om våld som startade tidigt under uppväxten, var ihållande och pågick länge. Alla intervjuade beskrev att det har funnits en tydligt offer- respektive förövarpositiona. Det är en person som ensidigt har utövat ett systematiskt våld.

– Systematik kan vara att de satt vid köksbordet och åt och att syskonet varje gång gick förbi, sa någonting elakt och slog till personen. Det upprepades så att det blev en del av vardagen, säger Veronika Burcar Alm.

Under [Socialtjänstforum som pågår den 21 och 22 november](#) i Göteborg, kommer forskarna att berätta om den metod de använt tillsammans med professionen – forskningscirklar – och som de upplever som mycket framgångsrik.

– **Metoden har varit fantastisk.** När teoretiker och praktiker möts, när vi från olika håll närmar oss ämnet och hur vi kan jobba med det här, hur vi kan förändra från att offer inte får någon hjälp, då ser vi tillsammans hur det går att komma vidare, säger Anna Rypi.

Även om forskarna formellt varit de ledande i den socialt engagerade och deltagande forskningen, beskriver Anna Rypi att båda parter förändrar sin syn på problemet.

– Vi märker när vi ses att man jobbat mellan träffarna med sina familjer på nytt sätt, gjort andra riskbedömningar. Det är nånting på g som rullar på av sig självt och har sitt eget liv.

Engagemanget har alltid varit stort när man mötts.

– Någon gång har det fungerat lite sämre mellan träffarna och då har det handlat om tidsbrist hos professionen, att det kan vara svårt att upprätthålla kontinuiteten mellan träffarna. Det är också omsättning i personalgrupperna som kan göra det lite svajigt. Det är ju ett problem i socialtjänsten över huvud taget, säger Anna Rypi.

Anna Rypi och Veronika Burcar Alm på Socialtjänstforum

Foto: Anna Fredriksson

I fokusgrupper med familjebehandlare trodde deltagarna först att de inte hade någon erfarenhet av syskonvåld, men sedan

insåg de att de visst hade varit med om detta men kallat det för något annat.

– Nu måste vi hitta metoder att ta det här vidare. De vill verkligen hitta vägar, de har inte tidigare haft det teoretiska perspektivet. Vi har utgått mycket från det man kan åtgärda, att man ska hitta det utrymme som finns.

Hur ska de ställa frågor och när? Kanske måste de göra det flera gånger och på olika sätt. Barn och unga saknar ofta en vokabulär för att beskriva att någon misshandlar dem. Många som har varit utsatta för syskonvåld säger att de under uppväxten har försökt att berätta vad de var med om, men att det var få vuxna som lyssnade.

– Barnet säger kanske: "Min bror är taskig mot mig." I skolan kan det då ha blivit bemött med att "det där är bara avundsjuka" eller "det där är sånt som händer i en syskonrelation". Här behöver omgivningen i stället ställa följdfrågor: "På vilket sätt är din bror taskig mot dig?", säger Veronika Burcar Alm.

BBIC, Barns behov i centrum, ett arbetssystem som används vid utredningar, är inriktat mot föräldrars våld, men ger utrymme även att ställa fler frågor till syskon, menar Anna Rypi. Handlar det om bråk eller är det våld? Finns det annat våld i familjen är det vanligt att det också finns syskonvåld.

– **Det är inte så utskrivet** i BBIC:s exempel, men det blir tydligare efterhand. Är det ett utagerande barn som socialtjänsten fått in en orosanmälan om, ser man ofta bara det barnet, inte det barn i familjen som eventuellt utsätts. Här kan det handla om blinda fläckar.

Det har varit olika diskussioner i forskningscirkelarna beroende på om deltagarna varit familjebehandlare eller socialsekreterare. Socialsekreterarna har sin myndighetsutövande roll och familjebehandlarna kan möjligen ha lättare att skapa allians.

– De kan få berättelser som de menar att ingen har berättat för socialsekreterarna, kanske är föräldrarna rädda att förlora sina barn och har hållit på viss information. Familjebehandlarna har mer fokus på hela familjen, på helheten, säger Anna Rypi.

De olika yrkesgrupperna tolkar information på olika sätt. När socialsekreteraren har fokus på utreda kan de glömma den som eventuellt är utsatt. Det framkommer i forskarcirklarna. Med tanke på det fokus som nu finns på brottsförebyggande arbete och nya Socialtjänstlagens inriktning mot att ingripa i tid, är vi i en övergång, menar Anna Rypi.

– Man kan vara osäker som socialarbetare: “jag har aldrig jobbat med detta, ledningen säger inte att jag ska det”. Nu blir det mer uppmärksamhet på det förebyggande arbetet. Föräldrar som är tyngda med mycket problematik i familjen, där det ofta också finns syskonvåld ska nu erbjudas föräldarutbildning, familjebehandling och socialtjänsten ska samarbeta med förskola och skola, säger hon.

Finns det inte risk att det blir en ännu större arbetsbörda för socialtjänsten?

– Har man väl hittat den här vinkeln kan det lösa ut mycket annat. Det kan bli extra jobb men kan också vara en möjlighet att hitta extra hjälp när du tragglar men inte hittar det som är svårigheten.

Det är viktigt att inte bara tro att syskonvåld löser sig självt, utan att försöka sätta gränser väldigt tydligt mot det barn som utövar våld. Märker man som förälder att man inte klarar det, då får man ta hjälp.

Det skulle inte behövas några gigantiska förändringar för att syskonvåld ska uppmärksammas i större utsträckning. Några meningar i beskrivningarna av föräldrautbildningar, en större synlighet.

– Det blir mycket skam i familjen och ett barn kan uppleva sig

som fullständigt maktlös. Det är viktigt att komma in tidigare, säger Anna Rypi.

Text: Anna Fredriksson

Bild: Shutterstock